

Belgisch Nationaal Strategisch Plan voor Aquacultuur

Aangepaste versie 2017

Inhoudstafel

1	Inleiding	3
2	Nationale context en de belangrijkste nationale doelstellingen.....	5
2.1	Context	5
2.2	Nationale groeidoelstelling	6
2.3	Prioriteiten	6
2.3.1	België	6
2.3.2	Vlaanderen	6
2.3.3	Wallonië.....	7
3	SWOT-analyse.....	8
4	Belgische strategie.....	12
4.1	Een duurzame Belgische aquacultuur	12
4.1.1	Vlaanderen: ecologische en economische efficiëntie	12
4.1.2	Wallonië : economische haalbaarheid	13
4.2	Productie met een hoge toegevoegde waarde	15
4.3	Commercialisatie	16
4.4	Vereenvoudiging van het vergunningenbeleid	16
4.4.1	Level playing field	16
4.4.2	Knelpunten oplijsten	16
4.4.3	Administratieve vereenvoudiging	17
4.5	Kennisuitwisseling	17
4.5.1	Kennisinnovatie en –implementatie	17
4.5.2	Beroepsvereniging en clustervorming in Wallonië	18
4.6	Locatiebeleid	18
5	Vlaamse aandachtspunten	20
5.1	Ondernemerschap door ondersteuning van het innovatiepotentieel en informatiedoorstroom	20
5.2	Welzijn en gezondheid van dier en mens.....	20
6	Waalse aandachtspunten.....	21
6.1	Installatiesteun en Ondernemerschap bevorderen	21
6.2	Vorming	21
6.2.1	Ontwikkelen van een Waalse academische aquacultuuropleiding.....	21
6.2.2	De professionele opleiding vóór en na de installatie ontwikkelen	22

6.3	Samenwerking in de keten	22
6.4	Promotie Waalse aquacultuurproducten.....	22
6.5	Ontwikkelen van een Waals label	23
6.6	Werken aan kostenvermindering.....	24
7	Relatie OP en NSP	25
8	Belangrijkste betrokken partijen	27
9	Contactpunten voor aquacultuur	29
	Bijlage 1: Vlaams Aquacultuur Platform (VAP).....	30
	Bijlage 2 : Conseil de filière wallonne piscicole	31

1 Inleiding

Aquacultuur is in België een regionale bevoegdheid. Niet enkel de bevoegdheidsverdeling is regionaal maar ook de sectoren zijn sterk verschillend in beide regio's. Kort samengevat is de Vlaamse aquacultuursector nog grotendeels te ontwikkelen en is de Waalse productie tanend.

Gemeenschappelijk punt is dat beide regio's hun aquacultuursector willen ontwikkelen. Hiertoe ontwikkelden beide regio's elk een strategie die deels gelijklopend is maar ook andere accenten legt.

Voorliggend nationaal strategisch plan (NSP) stelt eerst de gemeenschappelijke lijnen voor en gaat daarna dieper in op de regionale aandachtspunten in Vlaanderen en Wallonië.

Vlaanderen

In 2011-2012 stelde de Vlaamse administratie een nota op die de Vlaamse aquacultuursector in kaart brengt, de knelpunten aanhaalt, een aantal beleidsacties en een structuur voor een Vlaams Aquacultuurplatform voorstelt.

Daarop richtte de minister in september 2012 het Vlaams Aquacultuurplatform (zie bijlage) op. Dit platform heeft de bedoeling de ontwikkeling van de Vlaamse aquacultuursector te stimuleren en te faciliteren.

In 2013 stelde de werkgroep visie van het Vlaams Aquacultuurplatform een visietekst op die een aantal kritische factoren en beleidsprioriteiten voor aquacultuurontwikkeling in Vlaanderen voorstelt. Deze tekst werd uitgebreid bevestigd en vormt de basis voor de Vlaamse prioriteiten in voorliggend plan.

In 2017 werd het document ter herziening voorgelegd aan de Strategische Stuurgroep Aquacultuur (SSAQ) in Vlaanderen. Het huidige document gaat dan ook uit van een geactualiseerde visie om de doelstellingen nauwer te doen aansluiten bij nieuwe ontwikkelingen en inzichten in Vlaanderen. Er bleek immers een noodzaak te ontstaan om het accent wel aan te houden op duurzame aquacultuur maar dit ook ruimer te beschouwen dan voornamelijk recirculatiesystemen met nieuwe duurzame toepassingen op zee en in de open ruimte onder gecontroleerde omstandigheden. Ook is er nu meer aandacht en interesse om buiten de productie van vis ook de ontwikkeling van een eigen schelpdierproductie en algenteelt na te gaan.

Kortom, lag in Vlaanderen het accent eerder iets te nadrukkelijk op aquacultuur in recirculatiesystemen, dan spreken we daarnaast nu ook over geïntegreerde aquacultuur ontwikkeling aan land en op zee.

Wallonië

Ook in Wallonië heeft overleg plaatsgevonden om de meest relevante en efficiënte richtingen voor de ontwikkeling van de aquacultuursector op haar grondgebied te bepalen. Het was voornamelijk een overleg tussen de administratieve en politieke overheden, de economische actoren binnen de sector (en van de bedrijfstak in het algemeen) en de wetenschappelijke instanties.

Gezien de decennialange verankering van de aquacultuuractiviteit in het Waalse socio-economische patrimonium, de stempel die ze op de landschappen van de verschillende Waalse landbouwgebieden gedrukt heeft, en niet te vergeten de opvallende achteruitgang van deze sector en het verdwijnen van zo goed als alle industriële aquacultuursites, wenst deze regio met dit strategisch plan aan de volgende verzuchtingen te voldoen:

- het aanbieden van strategische richtingen aan de overheden en de aquacultuursector. Deze strategische richtingen moesten prioritair betrekking hebben op het geheel van de verschillende types aquacultuurproductie. Naast deze 'algemene' richtingen, werden ook richtingen die meer specifiek op een of ander productietype gericht zijn, geanalyseerd voor die productietypes die de beste economische perspectieven hebben;
- gezien de opkomst en de toename van nieuwe in aquacultuur gekweekte organismen en de eventuele openstelling van de Europese financiële steun voor aquacultuurproducties voor andere doeleinden dan menselijke voeding, werden ook de mogelijkheden voor de ontwikkeling van dergelijke nieuwe producties op Waalse bodem onderzocht;
- doordat de Waalse aquacultuurexploitanten nauwelijks een beroep gedaan hebben op de financiële steun uit het Europees Visserijfonds (EVF) werd er in de voorbereiding van het strategisch plan ook een reflectie gemaakt voor een beter gebruik van deze financiële steun vanuit het EFMZV .

2 Nationale context en de belangrijkste nationale doelstellingen

2.1 Context

De Belgische aquacultuursector is zeer beperkt en verscheiden. De FOD Economie die in opdracht van de FAO de Belgische aquacultuurproductie bijhoudt, noteert voor 2012, 2013 en 2014 respectievelijk 275, 212 en 214 ton.

De Vlaamse aquacultuursector is klein. In 2017 hebben slechts een viertal commerciële bedrijven een kweek in functie van menselijke consumptie. De aquacultuurproducten zijn “Omegabaars”, snoekbaars, gamba en kaviaar. Wat betreft maricultuur werden in het verleden ook mosselen op zee gekweekt. Daarnaast worden er ook algen gekweekt voor verwerking in aquacultuurvoeders. Ten slotte zijn er nog enkele bedrijven die hengelsport- en siervissen houden en/of verkopen.

In Wallonië blijft de viskwekerij in omvang het belangrijkste type aquacultuurproductie en dit is voornamelijk toe te schrijven aan de forellenkwekerijen (regenboogforel en beekforel) die langs de waterlopen ingeplant zijn. Vandaag telt men tien vissoorten waarvan men de productiecyclus beheerst en die voor de handel gekweekt worden.

De eerste viskwekerij in Wallonië die een artificiële reproductiemethode gebruikte, bestaat al sinds 1889 (het kweken van beekforellen in Freux). De viskwekerij heeft zich in het bijzonder tussen de jaren 70 tot 90 ontwikkeld. Op haar hoogtepunt in 2000 bedroeg de productie 1950 ton/jaar met een tewerkstelling van zo'n 130 mensen in ongeveer 90 bedrijven. Eind 2012 werd de vissector in Wallonië op 71 professionele viskwekerijen geschat, goed voor een tewerkstelling van ongeveer 40 personen (VTE) met een geraamde totaalproductie van 332 ton/jaar (en een jaaromzet van om en bij de 4,5 miljoen €). Een meerderheid van deze ondernemingen wordt in bijberoep uitgebaat en is dus minder productief. Met een gemiddelde jaarproductie van om en bij de 5 ton/jaar/viskwekerij, hebben de Waalse viskwekerijen meestal een lage productie. Deze teelten, die dicht aanleunen bij een biologische productie, hebben vaak slechts een geringe milieu-impact.

Wat de meer industriële aquacultuurproductie betreft, heeft het bedrijf Piscimeuse, dat in 1982 werd opgericht, zich gedurende meer dan 20 jaar staande kunnen houden. De bedrijven PIBA (productie gericht op paling) en Vitafish daarentegen zijn snel failliet gegaan. De infrastructuur van deze laatste onderneming, vroeger een van de meest belangrijke van Europa voor de productie van nijltilapia, werd overgenomen voor de productie van steur en voornamelijk van kaviaar (Belgian Quality Fish NV). Deze (privé) onderneming is de laatste nog overblijvende industriële onderneming op Waalse bodem.

2.2 Nationale groeidoelstelling

België wil in 2022 een toename van duurzame aquacultuurproductie van 700 ton die overeenkomt met een productiewaarde van 7 MEUR en een tewerkstelling van 20 nieuwe VTE, om te komen tot 1.032 ton per jaar in 2023. Dit is de huidige productie in België van 332 ton per jaar (inclusief productie voor herbepoting, ...) vermeerderd met de toename in productie in Wallonië van 270 ton per jaar met een overeenkomstige waarde van 3.6 MEUR en een toename van productie in Vlaanderen van 430 ton per jaar met een overeenkomstige waarde van 3.4 MEUR. Dit komt overeen met een totale productiewaarde van 11.45 MEUR en een tewerkstelling van 80 VTE.

België plant dat in 2022 twee nieuwe soorten commercieel geproduceerd worden in een duurzame, innovatieve en geïntegreerde aquacultuur.

2.3 Prioriteiten

2.3.1 België

Ondanks de grote cultuurverschillen tussen beide regio's en de verschillende ontwikkelingsperspectieven zijn er een aantal Belgische prioriteiten waar in de volgende programmeerperiode zal op ingezet worden:

1. duurzame productie als een conditio sine qua non voor aquacultuurontwikkeling;
2. productie met een hoge toegevoegde waarde;
3. commercialisatie;
4. vereenvoudiging van het vergunningenbeleid;
5. kennisuitwisseling;
6. locatiebeleid.

Anderzijds heeft elke regio een aantal specifieke prioriteiten:

2.3.2 Vlaanderen

In Vlaanderen werden ook kritische factoren voor aquacultuurontwikkeling erkend in de volgende thema's:

1. hoge investeringskost in productie en verkoop;
2. geschikte vissoort voor productie en markt;
3. geschikte productieomgeving;
4. high tech processen vereisen geschikt management;
5. geschikte gespecialiseerde voeders;
6. vereist innovatie vanuit multidisciplinaire aanpak.

Vlaanderen wil de ontwikkeling van een Vlaamse duurzame, commerciële en op consumptie gerichte aquacultuursector stimuleren en faciliteren en legt hiervoor bijkomende beleidsaccenten:

- Ondernemerschap door ondersteuning van het innovatiepotentieel;

- Bevorderen van de informatiedoorstroom door netwerking en consulent;
- Zorg voor welzijn en gezondheid van dier en mens.

2.3.3 Wallonië

In Wallonië bestaat de aquacultuursector vooral uit kleine, artisanale productie-eenheden die vaak biologisch en op kleine schaal, meestal in bijberoep, produceren. Doelstelling is in eerste instantie de bestaande bedrijven nieuw leven in te blazen. De aquacultuur is naast commerciële productie ook in belangrijke mate op herbevolking van rivieren gericht.

Naast de Belgische prioriteiten zal Wallonië ook inzetten op:

- installatiesteun;
- vorming;
- bevorderen van het ondernemerschap;
- samenwerking in de keten;
- de promotie van 'Waalse' aquacultuurproducten;
- toeristische ontwikkeling op Waalse aquacultuurbedrijven;
- het ontwikkelen van een Waals label;
- het werken aan kostenvermindering.

3 SWOT-analyse

Sterke punten

- er is een belangrijke kennis, onderzoeksinteresse en internationale ervaring aanwezig bij de Belgische onderzoekers;
- opleidingen op academisch vlak beschikbaar;
- er is een netwerk tussen onderzoeksinstellingen, praktijkgericht onderzoek, distributie, industrie, toelevering...;
- op vele terreinen wordt pionierswerk verricht vanuit een 'drive' naar de ontwikkeling van commerciële productie-eenheden;
- productie van kwaliteitsproducten die voldoen aan hoge sanitaire eisen en streng gecontroleerd worden;
- belangrijke vooruitgang op het vlak van teelttechnieken, selectie en genetica van een geselecteerd aantal vissoorten en bevredigende resultaten voor recirculatiemethoden reduceren de milieu- impact en verhogen de inplantingsmogelijkheden van nieuwe installaties in Vlaanderen;
- gespecialiseerde Vlaamse voederbedrijven die wereldspelers zijn;
- Vlaanderen heeft expertise op het vlak van materialen in maricultuur;
- Waalse artisanale productie;
- aanwezige kennis bij de Waalse aquacultuurproducenten;
- goed uitgebouwde Waalse afzetkanalen en logistiek;
- dicht Waals waterwegennetwerk.

Zwakke punten

- Ingevoerde aquacultuurproducten hebben bij een deel van de consumenten een negatieve ecologische en sociale bijklank;
- beperkte beschikbaarheid van of zeer dure productiefactoren zoals vismeel, ruimte, water, energie en arbeid, en meer specifiek weinig geschikte sites om aan maricultuur te doen;
- hoog risico bij opstart met voortdurend nog nieuwe inzichten vanuit onderzoek;
- nood aan info bij (potentiële) producenten over productie, vermarkting, bedrijfsmanagement, wetgeving;
- consument kent vooral mariene vis, minder zoetwatervis;
- lage, onregelmatige productiehoeveelheden die de commercialisatie hinderen;
- Waalse producenten hebben gevorderde leeftijd;
- geen specifieke steun voor jonge, Waalse aquacultuurproducenten;
- gebrek aan Waalse pootgoedproductie WA;
- gebrek aan kennisuitwisseling tussen producenten en onderzoekers in Wallonië;
- lage diversiteit in gekweekte Waalse soorten.

Kansen

- de EU wenst de aquacultuurproductie te stimuleren door de lidstaten te verplichten een strategisch plan voor te leggen en middelen beschikbaar te stellen gezien dalende zelfvoorziening;
- aquacultuurproducenten willen inzetten op duurzaamheid, versheid en gezonde producten;
- nabijheid, traceerbaarheid, cradle-to-cradle en milieuvriendelijkheid krijgen meer aandacht;
- streekeigen producten hebben een toegevoegde waarde;
- sterk groeiende (Aziatische) wereldbevolking heeft nood aan meer eiwitten waardoor exportoverschot krimpt;
- nieuwe mogelijkheden voor maricultuur via integratie met andere gebruikers van de zee;
- nieuwe ontwikkelingen in Recirculating Aquaculture Systems (RAS) zorgen voor een minimale afhankelijkheid van water en energie;
- het nieuwe Gemeenschappelijke Visserij Beleid (GVB) biedt perspectieven om ongewenste vangst of bijvangst tot vismeel te verwerken;
- beheersen van de volledige levenscyclus;
- interesse van retailers om zelf te investeren in productie eenheden;
- aquacultuur zonder gebruik van mariene eiwitten;
- productie van nieuwe aquacultuursoorten;
- reconversie met potentieel voor geïntegreerde aquacultuur (samen met andere activiteiten, samen met beschikbare hulpbronnen en ingrediënten).

Bedreigingen

- er is geen level playing field;
- veelheid en complexiteit van de vigerende wetgeving die weinig afgestemd is op de aquacultuursector;
- zware administratieve verplichtingen;
- internationale concurrentie van bulk uit Azië van scampi's tot gefileerde vis continu leverbaar;
- dominantie van grote ketenpartijen die vooral gericht zijn op de aankoop van grote volumes of continue levering hetgeen niet mogelijk is in de startfase en beginnende ontwikkeling;
- moeilijke kredietverlening door banken ovw hoog risico en variabiliteit in de biologische productie;
- sterke productie- en commercialisatie eenheden in buurlanden NL voor mosselen en FR voor oesters;
- verhoging van de productiekosten in Wallonië.

Identificatie van behoeften op basis van de SWOT-analyse

- door gepaste communicatie de imagoverbetering en de kennis van aquacultuurproducten bevorderen: aquacultuurproducten worden vaak bestempeld als niet duurzaam door antibioticagebruik, culturen die nefast waren voor het omringende ecologisch systeem, gebruik van vismeel, ...;
- water en geschikte locaties: zijn bepalend voor de aquacultuurontwikkeling;

- level playing field op EU en internationaal niveau;
- duidelijke wetgeving die faciliterend werkt voor de aquacultuursector door meer inspraakmogelijkheden te voorzien voor deze specifieke sector;
- kennisontwikkeling en -uitbreiding: voeder, kweeksystemen, genetica, ... bij iedere nieuwe soort of introductie moet dit opgebouwd worden;
- aansluiting zoeken bij de geschikte distributiekkanalen;
- innovatie vereist wetenschappelijk onderzoek. Een aansluitende technische aquacultuuropleiding is noodzakelijk;
- het opstarten van een aquacultuurbedrijf impliceert risicokapitaal waarvoor een gunstig investeringsklimaat vereist is.

Samenhang SWOT-analyse met nationaal strategisch meerjarenplan voor de aquacultuur

De doelstellingen van het NSP zijn afgestemd op de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen die uit de SWOT van de aquacultuursector voortkomen. Zo tracht het NSP een antwoord te bieden aan de noodzakelijke begeleiding voor de optimale ontwikkelingen van deze jonge sector. Het EFMZV biedt financiële mogelijkheden om deze ontwikkeling te sturen en te faciliteren. Gedurende de periode 2014-2020 is hiervoor 5 mio € aan EU middelen voorzien en wordt er in Vlaanderen een even groot bedrag toegevoegd als cofinanciering. In Wallonië is hiervoor in totaal 2,6 mio € voorzien (Waalse en EU middelen).

Samenhang SWOT-analyse met voortgang inzake het bereiken van een goede milieutoestand door de ontwikkeling en uitvoering van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS)

In het Belgische deel van de Noordzee is maricultuur toegestaan in twee zones in de windmolenparken. Het Koninklijk Besluit tot vaststelling van het marien ruimtelijk plan van 20 maart 2014 stelt daarenboven dat duurzame aquacultuur hier wordt toegelaten op voorwaarde dat het de eutrofiëring van het zeewater in deze gebieden vermindert. Iedere uitbreiding van de aquacultuuractiviteiten naar andere gebieden zal eerst wetenschappelijk onderbouwd moeten worden. Bij het begin van het EFMZV programma is er geen maricultuur in het Belgische deel van de Noordzee (uitgezonderd oesterkweek in de Spuikom, Oostende) en heeft aquacultuur geen invloed op het bereiken van de goede milieutoestand van de KRMS. Tijdens de loop van het programma zullen een aantal onderzoeksprojecten lopen die nagaan of maricultuur kan ontwikkeld worden in de Noordzee.

Specifieke behoeften met betrekking tot werkgelegenheid, het milieu, matiging van en aanpassing aan klimaatverandering en bevordering van innovatie

In Vlaanderen zal er gestreefd worden naar duurzame, innovatieve en geïntegreerde aquacultuur. Hierbij ligt de nadruk op een efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen en het hergebruik van ingrediënten. Deze zorgvuldige benutting van grondstoffen, water, ruimte en energie laat een ecologisch en economisch duurzame sector toe. Belangrijk aspect van duurzaamheid is impact op omgeving zo minimaal mogelijk houden. Reeds van bij het zoeken naar de geschikte vissoort wordt nagegaan hoe deze in de meest optimale omstandigheden, met minimale milieu impact, een degelijk productieniveau kan bereiken met commercieel haalbare resultaten. Zodus is er voortdurend nood aan onderzoek die de aquacultuurproductie optimaliseert in zowel open als gesloten systemen.

Hoewel in dit EFMZV programma de nadruk is gelegd op productie uitbreiding zullen investeringen in productie steeds moeten beroep doen op de meest recente kennis en zullen dan ook praktijkgerichte onderzoeksprojecten in aanmerking blijven komen voor tussenkomst. Samengaand met de inzet van hoog technologische systemen wordt een inzet van hoog gekwalificeerd personeel vereist zowel naar biologische kennis als naar het op peil houden van het ideale ecosysteem voor het bereiken van een optimale productie. Er zal in Vlaanderen dan ook geïnvesteerd worden in uitbreiding van het aanbod in opleiding. Daarnaast is er specifieke kennis vereist van de markt om de juiste positionering te kennen voor nieuwe producten of niche markten. Zoals uit de SWOT blijkt staat aquacultuur in concurrentie met wilde vis maar staan niche producten eveneens in concurrentie met gevestigde marktoperatoren voor bv. mosselen en oesters of massaproducten als gamba's en garnalen. Telkens zal de toegevoegde waarde het verschil moeten maken.

De specifieke behoeften voor Wallonië zijn volgende:

- jobverlies in de aquacultuursector stoppen, en in het bijzonder ondersteuning van jonge aquacultuurproducenten. Overdracht van kennis van oudere naar jongere producenten moet aangemoedigd worden;
- Om tewerkstelling in aquacultuur te stabiliseren moeten er o.a. nieuwe bronnen van inkomsten worden ontwikkeld (met inbegrip van verwerking van de goederen door de producenten);
- Genetische wijziging van wilde vispopulaties in rivieren vermijden en aquacultuur aanwenden voor restocking;
- Consumptie/afhankelijkheid van water komende van rivieren of van grondwater verminderen, en gebruik van technologieën met laag waterverbruik ondersteunen om zo tot een duurzame productie te komen;
- Totale carbon footprint verminderen van de aquacultuursector door het proces van verkoop van lokale productie en directe verkoop aan te moedigen;
- Ondersteunen van duurzaam gebruik van energie.

4 Belgische strategie

De overheden wensen de ontwikkeling van hun aquacultuur vooral te faciliteren in een duurzame richting. Daartoe werd een dubbel strategie ontwikkeld met specifieke kenmerken voor Vlaanderen en voor Wallonië.

4.1 Een duurzame Belgische aquacultuur

Beide regio's zetten in op duurzaamheid. In Vlaanderen ligt de focus op het opstarten en perfectioneren van productiesystemen die een ecologische en economische prestatie bieden. Vlaanderen dient in 2017 een bijgestelde strategie in waarbij naast de RAS eveneens de uitbreiding naar open ruimte aan land en op zee wordt geïntroduceerd vanuit een visie op geïntegreerde aquacultuur. Hier vinden beschikbare hulpbronnen naast water als aardwarmte, restwarmte, ingrediënten of bestaande installaties als windmolenparken een toegevoegde waarde in de aquacultuurproductie en dit niet alleen voor menselijke consumptie visteelt maar ook producten als microalgen en zeewier.

In Wallonië is de productie al zo goed als biologisch en wordt vooral ingezet op het verbeteren van de economische prestatie van de veelal artisanale bedrijven die reeds lange tijd actief zijn.

4.1.1 Vlaanderen: ecologische en economische efficiëntie

Duurzaamheid geldt als het centrale basisprincipe in de ontwikkeling van de Vlaamse aquacultuursector; kortom: duurzaamheid zonder toe te geven op de eis naar hoge technische prestaties. Door in te zetten op zowel ecologische als economische efficiëntie, draagt deze sector bij tot het bestendigen van een lokale voedseltoevoer met een lage ecologische voetafdruk. Geavanceerde teelt- en productiesystemen bevorderen duurzaamheid onder andere door:

- efficiënt gebruik van hulpbronnen;
- ketenverkorting;
- minder transport;
- minder waterverbruik;
- vervangers voor vismeel: single cell protein,
- extractieve aquacultuur (bv. algenteelt);
- vermindering van broeikasgasemissie;
- biotransformatie;
- sluiten van kringlopen;
- nutriënt- en reststroom-hergebruik door integratie, hydrolyse dierlijke bijproducten;
- combinaties met andere sectoren;
- ...

In de Vlaamse context streeft men productiesystemen na volgens een “meer met minder” principe. Hierbij doelt men op een optimale productiviteit met minimaal gebruik van ruimte, water, energie en grondstoffen met een product van een hoge toegevoegde waarde als resultaat. RAS en

geïntegreerde teelt, zoals aquaponics¹, kunnen perfect binnen deze filosofie passen. Daarnaast kan het gebruik van bestaande reststromen bijdragen tot een efficiënte aquacultuurproductie. Ten slotte kan in maricultuur maximaal gebruik worden gemaakt van duurzame kweekmogelijkheden op zee.

Opdat aan deze voorwaarden voldaan wordt, worden zowel onderzoeks- als investeringsprojecten onderzocht door een comité van aquacultuurexperten dat adviserend optreedt voor het beoordelingscomité EFMZV van de overheid.

4.1.2 Wallonië : economische haalbaarheid

De versterking van de economische duurzaamheid zal gerealiseerd worden via het verhogen van de concurrentiekracht van deze sectoren en van hun producten. Deze doelstelling zal nagestreefd worden door het inzetten op de productie van hoogkwalitatieve producten met een hoge toegevoegde waarde binnen korte ketens tussen producenten en consumenten en door middel van lagere productie-eenheidskosten (productietoename, toegenomen samenwerking tussen producenten en wetenschappers, administratieve vereenvoudiging, aanmoediging van opleiding en de installatie van jonge viskwekers, enz.).

4.1.2.1 Diversificatie van de activiteiten

Talrijke visbedrijven bevinden zich in een waardevolle natuurlijke omgeving en vaak in een toeristische zone. Daarom zal Wallonië inzetten op de combinatie van aquacultuur met toerisme. Een kwaliteitsvol verblijf op een aquacultuurbedrijf waar natuurliefhebbers en amateurs van de sportvisserij zeker activiteiten zullen vinden die aan hun verwachtingen voldoen, de kwekerij en haar producten laten ontdekken in familieverband of onder vrienden (de visclubs en -verenigingen en zelfs la Maison de la Pêche zouden promotie-instrumenten kunnen zijn) zou een belangrijke bron van extra inkomsten voor de viskwekers kunnen vormen .

4.1.2.2 Steun aan jonge producenten

De actoren van de aquacultuur in Wallonië worden onder andere gekenmerkt door hun oudere leeftijd (een gemiddelde leeftijd van ongeveer 60 jaar) waardoor zij minder geneigd zijn tot grote investeringen. Zij bezitten wel het grootste deel van de know-how over de visproductie in Wallonië. Een starter in de aquacultuur moet een grote investering doen (de aankoop van een productiesite), heeft niet de know-how van de ouderen en kreeg, in tegenstelling tot jonge boeren, tot nu toe geen enkele steun voor de overname van een site of installatie.

Deze overdracht van Waalse know-how aan jonge aquacultuurexploitanten zal zoveel mogelijk moeten worden ondersteund door middel van financiële hulp voor hun installatie, in combinatie met een kennisoverdracht van de vroegere exploitanten en voortgezette vorming.

4.1.2.3 Genetische selectie op groeisnelheid, vermijden van genetische introgressie en ondersteuning van de biodiversiteit

Aangezien een belangrijk deel van de Waalse productie bestemd is voor het aanvullen van het visbestand en voor het uitzetten van pootvis en om de Waalse viskwekers zo veel mogelijk te betrekken bij de behoeften van herbevolking, is het wenselijk om een overleg te organiseren om het

¹ Aquaponics is een methode om voedsel te verbouwen, waarbij aquacultuur op een symbiotische manier gecombineerd wordt met hydrocultuur (het kweken van planten op water).

beleid op korte en middellange termijn, evenals de criteria voor het herstel van de vispopulatie die in het lastenboek zijn opgenomen, te verduidelijken.

Trouwens, hoewel het algemeen aanvaard lijkt dat de Waalse aquacultuurproductie geen bijzonder onderzoek nodig heeft op het gebied van genetische verbetering aangezien de buurlanden hierover al veel werk verricht hebben, is het ter bevordering van het samengaan van een aquacultuur gericht op verbruik met de genetische diversiteit van onze rivieren, belangrijk om genetische introgressie te bestrijden (kruising en genetische introgressie van inheemse wilde vissen door stammen van onsteriele kweekvissen bij herbevolking, ontsnapping uit de viskwekerijen,...).

Voor de bescherming van de biodiversiteit zijn o.a. volgende acties mogelijk:

- de ontwikkeling van de commerciële kweek van waterdieren waarvan het genetisch patrimonium werd omschreven als 'wild en lokaal';
- het kweken van vissoorten of rivierkreeften die in Wallonië verdwenen of bedreigd zijn, draagt ook bij tot duurzaamheid.

4.1.2.4 (Pootgoedproductie)

Een groot deel van de Waalse viskwekers koopt pootvis (voornamelijk voor de forellenkweek) in de buurlanden om deze vervolgens op te kweken in Waalse kweekbekkens. Deze praktijk heeft de volgende nadelen:

- Verlies van de controle over het genetische patrimonium van de gekweekte vissen met het risico op minder productieve vissen (tragere groei die niet wenselijk is voor vissen bestemd voor voeding) en genetische introgressie van wilde visstammen in het geval de visproductie bedoeld is voor het herstel van de vispopulatie van rivieren;
- Risico op een tekort aan toevoer en een breuk in de productieketting;
- Onmogelijkheid om een product te ontwikkelen waarvan het label afhankelijk is van een in alle fasen lokale productie. Dit zou ook sterk de ontwikkeling van een als biologisch erkende productie kunnen verhinderen of tegenhouden. De afwezigheid van pootvis met een bio-label verlengt de productieperiode die nodig is om een als biologisch erkend eindproduct af te leveren.

4.1.2.5 *Eén of meer sites voor de kweek van pootvis op het Waalse grondgebied zullen deze nadelen verzachten. Gelet op de gewoonlijk hogere productiekost, zou de kweek van pootvis kunnen opgezet worden indien verschillende viskwekers specifieke uitrusting met elkaar delen.*

Om de kwaliteit van de Waalse producten te doen erkennen, is een sterke beeldvorming belangrijk. De concurrentie van de invoer van zoetwatervis, en in het bijzonder de invoer van forel, maakt het nodig dat er differentiatiefactoren ontwikkeld worden. Hoewel kwaliteit een belangrijke factor is, moet de consument kunnen herkennen waarin deze kwaliteit zich onderscheidt. Het is zo dat het verbinden van een label aan sommige producten een commerciële troef in de relatie met de consument en zelfs met de verdeler zou kunnen vormen. Sommige verdelers ontwikkelen inderdaad eigen labels die gebaseerd zijn op een lastenboek. Een product met een benaming onderscheidt zich in de ogen van de klant. Op hun beurt binden producenten die zich aan het lastenboek houden, hun verdelers aan zich.

Bovendien heeft de Europese Unie verschillende labels of markeringen opgesteld voor de erkenning van producten waaronder de Beschermde Geografische Aanduiding (BGA). Mits de steun van verscheidene producenten kan er snel een dossier worden ingediend om dit label te verkrijgen.

Een productie die als 'biologisch' erkend wordt, is ook een optie waardoor producenten zich in de ogen van hun consumenten kunnen onderscheiden van geïmporteerde massaproducten. Wallonië zal de ontwikkeling van een aquacultuur met bio-label op haar grondgebied aanmoedigen door een financiële bijdrage te leveren om het verlies van inkomsten en de bijkomende kosten die het gevolg zijn van de overgangperiode van een traditionele kweekwijze naar een biologische kweekwijze te compenseren.

4.2 Productie met een hoge toegevoegde waarde

4.2.1.1 De productie van producten met (zeer) hoge toegevoegde waarde bevorderen

Aquaproductie in duurzame omstandigheden in alle facetten van duurzaamheid vereist een hoge inzet van zowel technologie als hoog geschoold en ervaren management. Gezien het gaat om de ontwikkeling van additionele, aanvullende producten wenst de Vlaamse aquacultuur vooral een verdringingseffect van ingevoerde producten. De markt staat open voor diversificatie in het aanbod van culinaire producten, nieuwe producten verschillend van het massaal aanbod in de viswinkel of op de menukaart in de horeca. Het product van eigen bodem is meestal duurder dan import, meestal uit Aziatische landen en dient zich dan ook te onderscheiden. Ook de convenience markt die zich richt op een meer exclusief gamma van producten met toegevoegde waarde hetzij met bewerkte producten als (vismousse, escavèche, gerookte vis,...) en afgeleide producten zoals kaviaar, biedt een opportuniteit voor niche producten.

Het verhogen van de toegevoegde waarde heeft ondersteuning nodig om de technologische methodes, procédés en modellen vanaf de ontwikkeling te valideren terwijl analyses op commercieel vlak de marktbehoeften helpen in kaart brengen. De omkadering van deze stappen wordt voorzien onder het EFMZV en moet toelaten dat de initiatiefnemers van projecten georiënteerd worden naar de beste partners en autoriteiten die hen bij hun project kunnen ondersteunen.

4.2.1.2 Korte keten

De aquacultuursector in Vlaanderen onderscheidt zich van het ingevoerde aquacultuurproduct in eerste instantie door de versheid tegenover een diepgevroren product. Hoewel versheid een onmiskenbaar verkoopargument is, brengt dit ook logistieke verplichtingen met zich mee die de afzetmogelijkheden via korte ketens beperken.

Om dit soort ketens te kunnen ontwikkelen, gaat het erom de begeleiding van de aquacultuurexploitanten en de verkooppunten te versterken via individuele begeleiding en opvolging van de projecten voor wat betreft:

- commerciële aspecten;
- verplichtingen (sanitaire normen, logistiek, verpakking,...);
- de toegenomen verwachtingen van de consumenten;

- Verspreiding van goede praktijken: het maken en het verspreiden van een gids bedoeld voor aquacultuurexploitanten en verkooppunten.

4.3 Commercialisatie

Vermarketing blijkt nog steeds een cruciale stap te zijn in het al dan niet slagen van een aquacultuurproject. Gezien niet wordt ingezet op massa productie maar op specifieke producten met toegevoegde waarde, eerder merkartikelen, is het moeilijk om deze met algemene publieke campagnes naar voren te schuiven. Toch wordt gezorgd voor voldoende media aandacht wanneer projecten worden voorgesteld, en zijn aquacultuurproducten aanwezig tijdens recepties.

Het marktklaar maken wordt meegenomen in de aanvragen voor tussenkomst in projecten. Echter, blijft het tot vandaag eerder een individuele, bedrijfsgerichte opdracht.

4.4 Vereenvoudiging van het vergunningenbeleid

Aquacultuurbedrijven zijn gebonden aan de wetgeving van toepassing op voedingsbedrijven. Aldus moet men voor deze kweek beschikken over een uitbatingsvergunning en milieuvergunning, en moet men voldoen aan de verplichtingen rond volksgezondheid met vereiste monitoring en diverse accreditatie voor binnen- en buitenlandse markt. Aquacultuurbedrijven dienen hieraan te beantwoorden en in Vlaanderen worden er geen extra vereisten opgelegd aan aquacultuurbedrijven zolang er niet wordt gewerkt met exoten die in de waterlopen kunnen belanden en overleven. Naar opstart van productiefaciliteiten verloopt de vergunning gelijkaardig als deze voor een landbouwbedrijf. Op zee dient rekening gehouden worden met de andere gebruikers en worden afspraken gemaakt met concessiehouders van bv. windmolenparken.

4.4.1 Level playing field

Op Europees niveau blijft de vraag bestaan om dezelfde eisen op te leggen aan importproducten als aan EU-producten. Aangezien ingevoerde producten aan dezelfde EU normen dienen te beantwoorden inzake voedselveiligheid, spelen vooral andere, eerder sociale aspecten rond tewerkstelling en ecologische aspecten.

4.4.2 Knelpunten oplijsten

De meeste knelpunten worden hierna weergegeven in de volgende hoofdstukken. In Vlaanderen vergt de start van een nieuw aquacultuurbedrijf geen bijkomende knelpunten ten opzichte van de oprichting van een ander productie bedrijf. De belangrijkste knelpunten blijven enerzijds het financieel kunnen dragen van het productierisico en overbrugging tot vermarktbaar product en anderzijds de commercialisatie zelf van nicheproduct. Een sterke aanwezige kennisbasis en de inzet van een aquacultuur consulent in Vlaanderen dragen bij tot een betere inschatting en beheersen van risico's.

4.4.3 Administratieve vereenvoudiging

Om de evolutie van de ondernemingen binnen de aquacultuursector niet af te remmen, is het noodzakelijk om de administratieve stappen van allerlei aard te vereenvoudigen, voornamelijk wat de vereenvoudiging en de versnelling van de behandeling van de aanvragen betreft.

Bovendien zijn de moeilijkheden waarmee de Waalse aquacultuursector te maken heeft, zo groot dat men de termijnen tussen de investering en de financiële tussenkomst moet verkorten om de financiële middelen van de onderneming niet in gevaar te brengen.

Verder zijn er vele administratieve uitdagingen betreffende controle en monitoring van aquacultuurproducenten hun activiteiten: Milieu, sanitaire aspecten, voedselveiligheid dierenwelzijn werkcondities, sociale zekerheid, verschillende belastingen, verschillende certificeringen, controle van uitrusting, ... en de lijst wordt steeds langer. Een belangrijk deel van deze controles zijn vervat in de Europese wetgeving. Administratieve vereenvoudiging is hierbij essentieel. Een belangrijke vereenvoudiging bestaat erin om als doel te faciliteren bij de uitwisseling van (elektronische) gegevens tussen de verschillende competente administraties bevoegd voor verschillende technische aspecten, en tevens om het aantal herhalingen van gevraagde gegevens bij de producenten te verminderen. De ontwikkeling van elektronische aangiftes online draagt bij tot de vereenvoudiging van administratieve taken.

De regelgeving, vergunningsbepalingen en de contacten van de relevante instellingen werden samengevat in een overzicht op de website van het Vlaamse Aquacultuurplatform (<http://www.aquacultuurvlaanderen.be/regelgeving-en-contacten>).

4.5 Kennisuitwisseling

4.5.1 Kennisinnovatie en -implementatie

Vlaanderen wenst aquacultuurproducten met een meerwaarde op de markt te brengen door de implementatie van innovatieve technieken. Hiervoor is de samenwerking tussen industrie en kennisinstellingen en tussen verschillende kennisdomeinen en sector cruciaal om het productierisico te beperken. Bij de selectie van projecten wordt dan ook vooraf het advies van de SSAQ ingewonnen en verdienen partnerschappen met industriële partners de voorkeur. Via een consulent en de inbreng van wetenschappelijke instellingen in projecten is er een directe link met een wetenschappelijk onderbouwde hulplijn die snel advies kan geven. Ideaal zou zijn dat er in Vlaanderen een virtuele innovatiecampus voor interdisciplinair onderzoek en nutsvoorzieningen in de aquacultuur zou opgericht worden. Door het inrichten van een jaarlijks netwerkevent worden de innovaties en realisaties reeds voorgesteld en komen nieuwe voorstellen naar boven.

Vlaanderen beschikt over heel wat kennisinstellingen zowel aan universiteiten als aan hogescholen, geïntegreerd in universitaire instellingen. Recent is de opleiding aquacultuur uitgebreid.

4.5.2 Beroepsvereniging en clustervorming in Wallonië

Om het huidige strategische actieplan op een operationele manier uit te splitsen en de bedrijfstak op een meer algemene wijze te structureren, is het aangewezen om een beroep te doen op enkele sturende actoren die de dynamiek in gang kunnen zetten.

Daartoe lijkt het ons noodzakelijk om

- de vertegenwoordiging van de aquacultuursector te garanderen op het niveau van de stakeholders in het algemeen en op het niveau van de Waalse en federale overheden in het bijzonder voor wat hun respectieve bevoegdheden betreft;
- de gehele bedrijfstak dynamischer te maken door initiatieven met een collectief en/of transversaal belang ten uitvoer te brengen.

Ondanks enkele vroegere initiatieven die vandaag niet meer bestaan (GIPPA -Belangengroep voor vis, visserij en aquacultuur-, colloquia over aquacultuur), wordt de sector inderdaad slechts zwak vertegenwoordigd. Er zijn echter talrijke problemen (economische, maatschappelijke en milieuproblemen) die overleg met de overheden nodig maken; de Waalse aquacultuursector moet ook zijn zichtbaarheid cultiveren, wil hij door de partners in Wallonië, België en in het buitenland erkend worden. De beroepsfederatie voor de Waalse aquacultuur is hiervoor het klassieke orgaan.

Bovendien heeft de ontwikkeling van de aquacultuursector, van het poten en het visvoeder tot de verwerking en de verdeling, ook nood aan het voeren van acties die op de gehele sector betrekking hebben. Het zou in het belang van de sector zijn om deze sectorlogica te ontwikkelen om zijn integratie, en meer in het algemeen, zijn toegevoegde waarde te vergroten. Wallonië heeft hiervoor een instrument ontwikkeld dat de oprichting van bedrijfsnetwerken mogelijk maakt: de cluster.

De volgende twee instrumenten lijken ons complementair:

- de federatie die een verdedigende rol ten aanzien van de sector uitoefent en die haar leden ondersteunt door het bewerkstelligen van synergiën die voor hen geschikt zijn;
- de cluster die niet alleen de sector groepeerst (een maximum aan aquacultuurexploitanten, de federatie kan ook lid worden), maar ook alle partijen die belang hebben bij zijn ontwikkeling: de gehele bedrijfstak, O&O, onderwijs en beroepsopleiding,...

4.6 Locatiebeleid

Beide regio's willen een duidelijk locatiebeleid voeren maar vullen dit anders in:

Wallonië wil de voor aquacultuur meest geschikte locaties in kaart brengen en hiertoe uitrusten door deze reeds te voorzien van de nodige vergunningen en infrastructuur: aquaparks.

In Vlaanderen worden de nieuwe mogelijkheden voor aquacultuur op land en in zee zorgvuldig uitgewerkt in onderzoeksprojecten al dan niet met partners die niet alleen participeren in het onderzoek maar tevens wensen te investeren in de productie. Men kan stellen dat Vlaanderen met een proactieve ruimtelijke planning de duurzaamheid van de aquacultuursector optimaliseert door de ontwikkeling van zogenaamde 'slimme aquacultuurclusters'. Onderzoeksinstituten hebben hiervoor projecten ingediend onder het EFMZV. Deze 'slimme aquacultuurclusters' omvatten:

1. bedrijventerrein(en) voor aquacultuur op een locatie met een unieke positie m.b.t. beschikbaarheid en uitwisseling van (afval)water, energie (restwarmte, Beo veld energie opslag), systeem integratie, ...

2. virtuele innovatiecampus voor interdisciplinair onderzoek en nutsvoorzieningen = Vlaamse BlueBioTech Incubator voor startende bedrijven;

5 Vlaamse aandachtspunten

De belangrijkste bijkomende Vlaamse beleidsprioriteiten zijn:

5.1 Ondernemerschap door ondersteuning van het innovatiepotentieel en informatiedoorstroom

Om de aquacultuursector en -productie uit te breiden, tracht Vlaanderen het ondernemerschap actief te steunen. Deze aanmoediging van de sector vertaalt in Europese (EFMZV) en Vlaamse (FIVA) steun voor investerings- en innovatieprojecten. Bij deze laatste staat de implementatie van idee naar technologie en van technologie naar markt centraal. Zo wordt ook de Vlaamse kennis- en kunde verder uitgebouwd via partnerschappen, projecten en ondernemingen in blauwe biotechnologie.

Daarnaast wordt samenwerking en informeren op verschillende manieren gefaciliteerd. Op de website van het Vlaams Aquacultuurplatform (www.aquacultuurvlaanderen.be/) verschijnt een diverse berichtgeving over ervaringen, evenementen, opleidingsmogelijkheden, internationale opportuniteiten etc. Eenmaal per jaar wordt het netwerkevenement van het Vlaamse Aquacultuurplatform georganiseerd, waar (Vlaams) onderzoek in aquacultuur wordt voorgesteld aan een breed publiek. Daarnaast is er een aquacultuurconsulent aangesteld, die bedrijven en investeerders ondersteunt door adviesverlening.

Het ondernemerschap, gekoppeld aan het innovatiepotentieel heeft sedert 2015 een echte boost gekend met innovatieve projecten op zee onder het motto Aquavalue en de verdere grensoverschrijdende samenwerking in AquaVlan. Na een eerste oproep voor onderzoeksprojecten in 2016 zien we in 2017 projecten uitwerken rond aquacultuur in de Noordzee met een intense samenwerking onderzoek – industriële en marktpartners in het gezamenlijk project “Noordzee Aquacultuur” met UGent, ILVO, Belwind N.V., Brevisco B.V.B.A., C-Power N.V., Colruyt Group N.V., DEME Group N.V., Lobster Fish N.V., OD Natuur en Sioen Industries N.V. In dit baanbrekend en wetenschappelijk onderbouwd onderzoek rond schelpdier- en zeewierkweek worden efficiënt ruimtegebruik van de Belgische Noordzee, innovatieve kweektechnieken en het marktpotentieel van deze nieuwe streekproducten op een unieke en geïntegreerde manier onderzocht.

Aan land zien we dan weer industriële partners als Sibelco die in samenwerking met KULeuven de mogelijkheden voor duurzame productie in open plassen onderzoekt.

5.2 Welzijn en gezondheid van dier en mens

In Vlaanderen zal het welzijn en de gezondheid van zowel dier als mens bevorderd worden door onderzoek en innovatie. Zo kunnen preventie- en controletechnologieën de gezondheid, het welzijn en kwaliteit van het dier bevorderen. Voor menselijke consumptie is het dan noodzakelijk om voedselveilige en gezonde producten te leveren.

6 Waalse aandachtspunten

6.1 Installatiesteun en Ondernemerschap bevorderen

Hoofdstuk 4.1.2.2 (zie hierboven) beschrijft uitvoerig de steun die Wallonië voorziet om de installatie van jonge aquacultuurexploitanten, de overname van bestaande productiesites en de know-how overdracht tussen generaties producenten te bevorderen.

De economische zenuwachtigheid van de sector, in het bijzonder tegenover de grote concurrentie van geïmporteerde producten, remt de ontwikkeling van het ondernemerschap binnen de sector op Waalse bodem af. Om dit op te vangen moet er een geheel van maatregelen worden voorzien:

- de oprichting van een groep potentiële overnemers op basis van verzamelde contacten en interesses (identiteit, adresgegevens, aanvraag en aandachtspunten,...);
- de begeleiding van installatie- of overnameprojecten bij de administratieve stappen;
- het opstellen van een modelprogramma en -planning voor de overdracht ter ondersteuning van de samenwerking tussen overlater en overnemer;
- het opstellen van een opleidingsprogramma op maat over aquacultuurtechnieken, maar ook rond commerciële ontwikkeling en beheer.
- het maken van een brochure met voorbeelden van trajecten, goede praktijken (technisch en commercieel), wettelijke verplichtingen, nuttige contactgegevens.
- advies voor nieuwe exploitanten bij het opmaken van een steunaanvraagdossier voor de opstart van hun aquacultuuronderneming, waarbij aandacht wordt besteed aan de criteria die voor het toekomstige EFMZV werden bepaald, namelijk:

Tot slot is een juridische dienstverlening wenselijk om informatie te verschaffen aan het bedrijf en dit te begeleiden tijdens de verschillende opstart- en evolutiefases.

6.2 Vorming

6.2.1 Ontwikkelen van een Waalse academische aquacultuuropleiding

Om ervoor te zorgen dat een technische sector zoals de aquacultuur zich kan ontwikkelen, is het aan te raden om academische cursussen die vaardigheden voor de aquacultuursector aanbrengen, te voorzien. Deze cursussen steunen op wetenschappers die het behoud van de geavanceerde kennis verzekeren en die de bedrijfstak door fundamenteel en toegepast onderzoek kunnen ondersteunen .

Deze academische aanpak moet samen met beroepsopleiding zorgen voor een potentiële kweekvijver van wetenschappelijk personeel dat in staat is om de ontwikkeling van middelgrote of grote aquacultuurbedrijven te begeleiden.

Binnen het kader van deze academische opleidingen zal men ook aandacht moeten hebben voor het bevorderen van het ondernemerschap binnen de aquacultuursector.

6.2.2 De professionele opleiding vóór en na de installatie ontwikkelen

Na het inventariseren van de huidige beroepsopleidingsmodules binnen de Fédération Wallonie-Bruxelles en het Waalse Gewest zal deze opleiding zodanig moeten worden georganiseerd dat ze beantwoordt aan de behoeften van de vakmensen in de sector (voornamelijk voor wat betreft goede praktijken en uitwisselingen tussen aquacultuurexploitanten).

Vóór de installatie:

Op dit punt kan er een parallel getrokken worden met de sectorale instrumenten uit de landbouw zoals het laten afhangen van de hulp voor het opzetten van de productie/installatie van een minimumopleiding. Deze opleidingsinstellingen die eigen zijn aan de landbouw zijn niet academisch zelfs al kunnen ze zelf van tijd tot tijd op een academicus een beroep doen. Het gaat om technische centra en scholen en beroepsfederaties,... Voor het realiseren van dergelijke cursus zou een partnerschap met zo'n instelling kunnen gesloten worden.

Bijscholing (post-installatie):

De bedrijfstak moet nadenken over de invoering van korte en aangepaste praktische bijscholingsprogramma's voor exploitanten die getuigenissen, bezoeken aan viskwekerijen, casestudy's, technische conferenties, stages,... zouden opnemen. Deze programma's zouden gegeven kunnen worden door de instelling(en) die belast is/zijn met de pre-installatiecursus. Op basis van de behoeften van de bedrijfstak zal er een werkgroep onderwijs/opleiding samengeroepen worden met het oog op:

- het identificeren van potentiële nieuwe partners (opleiders, proefcentra,...);
- het uitbreiden/vervolledigen van eventuele bestaande modules (vooral op het vlak van economische en marktaspecten, differentiatie van inkomsten,...)
- het promoten van de aldus ontwikkelde opleidingen.

6.3 Samenwerking in de keten

De samenwerking tussen de actoren binnen alle geledingen van de bedrijfstak stimuleren met als doel transformatieprojecten die een antwoord kunnen geven op de eisen van de markt onder de aandacht te brengen.

Het is met name aan te bevelen om de marktbehoeften te onderzoeken, de verwerkingsbedrijven van aquacultuurproducten te informeren over de organisatie van de sector en haar vertegenwoordigende instellingen (opdrachten,...) en om concepten als

- een mobiel slachthuis,
- kleine verwerkingseenheden voor gezamenlijk gebruik
- ... te stimuleren

6.4 Promotie Waalse aquacultuurproducten

In ieder geval bepaalt de verkoop van de producten de rentabiliteit, zelfs de levensvatbaarheid van de aquacultuurproducties. Men moet dus de marktvraag stimuleren door de consumenten over de

bestaande producten en hun kwaliteit te informeren en ze te onderscheiden van geïmporteerde massaproducten.

APAQW, het Waalse agentschap voor de bevordering van kwaliteitslandbouw, is de centrale entiteit voor de bevordering van aquacultuurproducten. Het is logisch dat het een promotiestrategie voor deze producten opstelt en uitvoert, die de ontwikkelingsstrategie van deze sector weergeeft. Deze promotie kan op volgende manieren gebeuren:

- informatie-acties op het terrein (lokale verkooppunten in supermarkten, gespecialiseerde winkels,...);
- reclame bestemd voor het brede publiek;
- campagnes via nieuwe technologieën/sociale media;
- enz.

Deze promotie zal ook versterkt worden via de horeca. Het serveren van lokale kwaliteitsproducten vormt een win-winsituatie voor de klanten enerzijds, die de Waalse aquacultuurproducten leren kennen, en voor de restauranthouders anderzijds, die hun aanbod van dat van andere restauranthouders kunnen onderscheiden.

Het OPW (Waalse dienst voor de afzet van producten) voert directe promotie voor haar leden bij de consumenten en in de horecasector, voornamelijk door een netwerk van verkooppunten. Het biedt ook omkadering aan zijn leden, voornamelijk voor commercieel beheer, marketing, enz.

Het Waals Agentschap voor Export en Buitenlandse Investerings (AWEX) zal ook betrokken worden bij de promotie van de Waalse aquacultuurproducten omdat deze entiteit bevoegd is voor handel en buitenlandse investeringen. De promotie van producten van hoge kwaliteit zal internationaal gevoerd worden om er een zo groot mogelijke luxe nichemarkt voor te ontwikkelen. Dit agentschap zal ook kunnen ijveren voor het aantrekken van investeerders en andere risicokapitaalbedrijven, actoren binnen de verwerking en distributie ("succesverhalen" van exploitanten en verwerkingsbedrijven in de aquacultuursector, evolutie en perspectieven van de bedrijven, nieuwe producten et commerciële successen, lopende onderzoeken, of onderzoeksresultaten, vernieuwingen, ...).

6.5 Ontwikkelen van een Waals label

Om de kwaliteit van de Waalse producten te doen erkennen, is een sterke beeldvorming belangrijk. De concurrentie van de invoer van zoetwatervis, en in het bijzonder de invoer van forel, maakt het nodig dat er differentiatiefactoren ontwikkeld worden. Hoewel kwaliteit een belangrijke factor is, moet de consument kunnen herkennen waarin deze kwaliteit zich onderscheidt. Het is zo dat het verbinden van een label aan sommige producten een commerciële troef in de relatie met de consument, en zelfs met de verdeler zou kunnen vormen. Sommige verdelers ontwikkelen inderdaad eigen labels die gebaseerd zijn op een lastenboek. Een product met een benaming onderscheidt zich in de ogen van de klant. Op hun beurt binden producenten die zich aan het lastenboek houden, hun verdelers aan zich.

6.6 Werken aan kostenvermindering

De Waalse aquacultuurproductie moet beter kunnen concurreren met de geïmporteerde producten, die in het algemeen goedkoper zijn en maakt een vermindering en beheersing van de productiekosten en het tot een minimum beperken van de verliezen nodig.

Een kostenvermindering is een doelstelling van het plan die hoofdzakelijk door de volgende acties zal bereikt worden:

- voor wat de voeding betreft: Groepering van aankopen, onderzoek van de mogelijkheden voor lokale productie en het oriënteren van het universitair onderzoek in die richting na raadpleging van de actoren (actie 1);
- Op het niveau van de bevoorrading met pootvis: door op basis van de resultaten van actie 9 (haalbaarheidsonderzoek van de kweekbanken) en 1 (gezamenlijk gebruik van instrumenten) de lokale productie van pootvis te bevorderen om zo de transportkosten te verminderen, waarbij er niettemin water van een voldoende en constante kwaliteit beschikbaar blijft (vooral door met de viskwekerijen rekening te houden bij het uitreiken van vergunningen voor wateropvang);
- door het verlies dat te wijten is aan roofdieren te verminderen en het gebruik van beschermingsmiddelen tegen deze roofdieren te bevorderen (actie 1 en 7).

7 Relatie OP en NSP

Net zoals de EU 2020 strategie en het EFMZV, zet het Belgisch NSP en het Operationeel Programma (OP) in op duurzaamheid en innovatie. De artikels onder Unieprioriteit 2 van het EFMZV hebben betrekking op steunmaatregelen voor aquacultuur. De volgende artikels werden opgenomen in het Belgisch OP voor aquacultuur:

- Artikel 47: Innovatie
- Artikel 48: Productieve investeringen in aquacultuur
- Artikel 50: Bevordering van het menselijk kapitaal en de sociale dialoog
- Artikel 53: Omschakeling naar milieubeheer- en milieu-auditregelingen en naar biologische aquacultuur
- Artikel 54: Aquacultuur die milieudiensten verricht
- Artikel 56: Maatregelen op het gebied van diergezondheid en dierenwelzijn

Aldus komt het OP de doelstellingen van de nationale strategie voor aquacultuur tegemoet.

1. **duurzame productie** als een conditio sine qua non voor aquacultuurontwikkeling: Duurzaamheid vormt een belangrijke voorwaarde voor steun aan een investering onder artikel 48. Verder wordt duurzame aquacultuur vooral naar milieu specifiek aangemoedigd onder artikels 53 en 54. Gezien aquacultuur steeds meer een multidisciplinaire aanpak vereist en nieuwe ontwikkelingen van elders kunnen meegenomen worden in een nieuwe context is innovatie onder artikel 47 essentieel.
2. productie met een **hoge toegevoegde waarde**: Aquacultuur is zeer kapitaalsintensief en de productie dient zich dan ook te onderscheiden door de toegevoegde waarde die het in een beginfase enkel kan vinden in een niche markt die moet worden opgebouwd en uitgebreid. Het product kan ofwel beschikken over bijzondere eigenschappen qua smaak en samenstelling of kan procesmatig beantwoorden aan bepaalde maatschappelijke bezorgdheden. Hiermee is de link gelegd van projecten die kunnen ondersteund worden vanuit de artikels 47, 48 en 56.
3. **Commercialisatie**: Commercieel potentieel is een belangrijke voorwaarde voor toewijzing van steun aan projecten binnen artikel 48. Een goed businessplan behoort dan ook tot de minimale voorwaarden om in aanmerking te komen voor steun. Het bestaan van een afzetmarkt of concrete aanwijzingen ervan moeten het commercieel traject staven.
4. **vereenvoudiging van het vergunningenbeleid**: Voor het RAS heeft Vlaanderen een gedetailleerd vergunningsplan uitgewerkt dat de investeerders maximaal op weg helpt. Voor systemen in openlucht worden de interessante locaties in kaart gebracht en gaat men uit van het principe dat het bekomen van een vergunning voor aquacultuur nooit langer mag duren dan deze voor landbouwactiviteiten. Voor activiteiten op zee dient voor de offshore windmolenparken een voorafgaand akkoord te worden afgesloten met de vergunninghouder.
5. **kennisuitwisseling**: Onder artikel 50 worden specifiek initiatieven gesteund die ten goede komen aan de

verspreiding van kennis en de uitwisseling van ervaringen door de opbouw van een netwerk van aquacultuur.

6. **locatiebeleid.**

Om aquacultuur een plaats te geven in een klein land als België, wordt er enerzijds gekeken naar innovatieve oplossingen (art. 47) en anderzijds naar de positieve functies die aquacultuur kan opnemen op verschillende locaties (art. 53 en 54).

Het OP omvat geen maatregelen in functie van de 'vermindering van administratieve lasten', omdat dit niet ontvankelijk is voor steun, maar acties betreft die de overheid moet ondernemen.

8 Belangrijkste betrokken partijen

De Vlaamse aquacultuursector wordt in haar jonge ontwikkeling sterk begeleid door de Strategische Stuurgroep Aquacultuur (SSAQ) die bij haar oprichting in 2012 volgende taken meekreeg:

- advies uitbrengen over de richting waarin het Vlaams aquacultuurbeleid vorm en invulling krijgt;
- ontwikkelingen opvolgen die een impact hebben op aquacultuur door het identificeren van kansrijke thema's/speerpunten voor onderzoek;
- de Vlaamse aquacultuur ook bekijken vanuit het oogpunt van (internationale) samenwerking en meewerken aan de bevordering ervan;
- aandachtspunten voor het beleid signaleren zowel om innovatie als om projecten te bevorderen, belemmeringen te helpen wegwerken, slaagkansen verhogen;
- een inbreng leveren bij het ontwerpen van beleidsplannen zoals het Vlaams deel van het NSP voor aquacultuur in het kader van het EFMZV ;
- reflecteren over de meest adequate vorm van financiële steunverlening zowel voor onderzoek, praktijkuitwisseling als voor productieve investeringen en doet daarbij een inbreng in het opstellen van de randvoorwaarden waaraan projecten die overheidssteun krijgen, dienen te voldoen;
- op geregelde tijdstippen een oproep lanceren voor onderzoeksprojecten en hiervoor een selectiecomité samenstellen dat adviserend optreedt naar de overheid.

Het Departement Landbouw en Visserij staat naast haar eigen inbreng in voor de organisatie van de SSAQ en haar eventuele werkgroepen. De SSAQ wordt voorgezeten door professor P. Sorgeloos.

De Strategische Stuurgroep Aquacultuur(SSAQ) is als volgt samengesteld:

1. Overheid Beleid: Departement Landbouw en Visserij
2. Overheid onderzoek: ILVO (Instituut voor Landbouw- en visserijonderzoek)
3. Overheid promotie & marketing: VLAM (Vlaams centrum voor Agro- en Visserijmarketing)
4. Overheid coördinatie en informatie over onderzoek: VLIZ (Vlaams Instituut voor de Zee)
5. Productiesector: aquacultuurbedrijven
6. Industriële sector: veevoedersector
7. Retailsector: COMEOS (*federatie voor de handel en diensten*)
8. Kennissector:
 - i. UGent
 - ii. KULeuven
 - iii. Odisee
 - iv. Inagro
9. Aanverwante sectoren: Rederscentrale
10. Eerste bewerking en commercialisatie: VLV (Vlaamse Visveiling)

In 2017 beslist de SSAQ de visie bij te werken omwille van nieuwe inzichten en opportuniteiten voor de Vlaamse aquacultuur.

In Wallonië werd de uitwerking van een meerjarig regionaal strategisch plan toevertrouwd aan het onderzoeksbureau COMASE nv. Naast de analyse van de bestaande relevante documenten, met inbegrip van die met betrekking tot de betrokken markten en naast de analyse van de "succesverhalen" van de buurlanden die ook op het Waalse grondgebied haalbaar zijn, heeft deze dienst zijn werk vooral gericht op het overleg met de belangrijkste betrokken partijen. Deze partijen zijn onder andere:

- de betrokken administratieve diensten van de Waalse overheid,
- het kabinet van Minister Di Antonio,
- de economische actoren van de productiesector, hetzij gezamenlijk, hetzij vertegenwoordigd door de "Conseil de Filière wallonne Piscicole" (Raad van de Waalse viskwekerij). De Raad was de belangrijkste gesprekspartner voor de uitwerking van het strategisch plan. In bijlage 2 is er een korte voorstelling over opgenomen.
- de bevoegde wetenschappelijke instanties en aquacultuurproducties (Universiteit van Louvain-la-Neuve, de Universiteit van Luik en voornamelijk het Opleidings-en onderzoekscentrum voor Aquacultuur, de Universiteit van Gembloux en de Universiteit van Namen),
- de economische actoren van de volledige bedrijfstak en in het bijzonder van de agrovoedingssector. In dit opzicht was WAGRALIM (Groeipool voor de Waalse agro-industrie) een belangrijke gesprekspartner. De actoren in technologische innovatie waren ook actieve gesprekspartners.
- Enkele vertegenwoordigers van de middenveldorganisaties die rond milieubescherming werken.

Deze gesprekspartners hebben meegewerkt aan de verschillende etappes die tot de uitwerking van het strategisch plan hebben geleid. Er werd eveneens notitie genomen van hun mening tijdens de publieke voorstelling van het plan op 16 september 2013.

De middenveldorganisaties die ijveren voor het milieubehoud werden ook uitgenodigd om deel te nemen aan de voorbereiding van dit strategisch plan.

9 Contactpunten voor aquacultuur

Vlaanderen

info@aquacultuurvlaanderen.be
Departement Landbouw en Visserij
Koning Albert II-laan 35 bus 40 | 1030 Brussel
Voorzitter: Professor P. Sorgeloos, UGent
Consulent: Teerlinck Stefan <stefan.teerlinck@inagro.be>
www.aquacultuurvlaanderen.be

Wallonië

Service Public de Wallonie
Direction générale de l'Agriculture, des Ressources Naturelles et de l'Environnement
Département du Développement
14 chaussée de Louvain,
5000 Namur
Personne de contact : Monsieur Philippe Delaunois

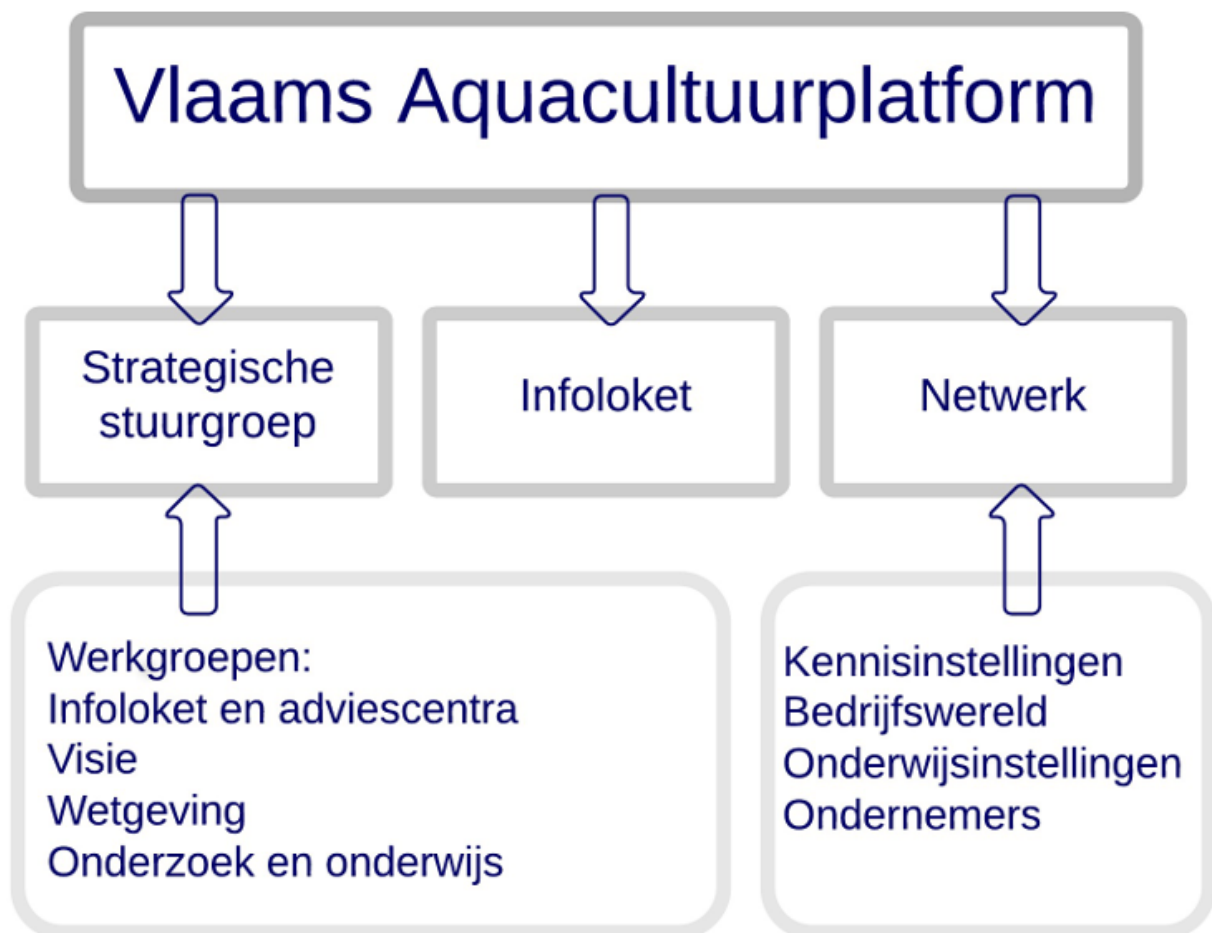
Services Opérationnels du Collège des Producteurs asbl
Conseil de Filière wallonne Piscicole asbl
14 Avenue Comte de Smet de Nayer
5000 Namur
Personne de contact : Monsieur Christian Ducarme

Bijlage 1: Vlaams Aquacultuur Platform (VAP)

In september 2012 richtte de minister bevoegd voor landbouw en visserij het Vlaams Aquacultuur Platform op. Bedoeling van dit platform is de Vlaamse aquacultuursector aan te sturen en een Vlaams aquacultuurbeleid op poten te zetten.

Het Vlaams Aquacultuur Platform is een overkoepelende structuur die 3 entiteiten omvat:

1. een strategische stuurgroep aquacultuur (SSAQ)
2. een netwerk
3. een aanspreekpunt

Terwijl de SSAQ de lijnen uitzet voor de ontwikkeling van de sector in Vlaanderen hebben de 2 overige entiteiten binnen het platform voor de taak om de kennis te delen.

Het infoloket bestaat uit een **aanspreekpunt** en een website. Het aanspreekpunt is een consultant die gericht informatie en voorlichting geeft aan in hoofdzaak kandidaat investeerders en de sector vertegenwoordigt op manifestaties en seminars. De website aquacultuurvlaanderen.be vormt de virtuele band tussen de leden. Jaarlijks wordt een netwerkevent, symposium, georganiseerd voor een **netwerk** dat inmiddels is uitgegroeid naar meer dan 100 deelnemers met sterke interesse voor aquacultuur.

Bijlage 2 : Conseil de filière wallonne piscicole

Voorstelling

De vereniging, die een vzw-statuuat heeft, heeft als doel het bevorderen, stimuleren en coördineren van alle activiteiten met betrekking tot aquacultuur in Wallonië, waarbij ze er voortdurend voor zorgt om de behoeften van de consumenten te kunnen beantwoorden.

Ze is geïnteresseerd in de voorafgaande processen (voeder, diensten,...), in de productie en in de naprocessen (verwerking, distributie,...) van elk segment van de aquacultuursector. De viskweek kent inderdaad verscheidene productietypes: vis die bestemd is voor de menselijke consumptie, vis voor het uitzetten in onze rivieren en visvijvers, siervissen die zowel bestemd zijn voor waterpartijen als voor aquaria en tenslotte aas voor de visvangst. Vissen zijn echter niet de enige interessante segmenten van de aquacultuur, we denken hierbij aan schaaldieren (rivierkreeften), amfibieën (kikkers), maar ook aan ongewervelden.

Het geheel van de leden van de vereniging zijn gewonnen voor een perspectief van ontwikkeling tot een rendabele kwaliteitsvolle productie binnen een context van duurzame ontwikkeling.

Historiek en juridisch kader

Naar aanleiding van het decreet van 19 december 2002 betreffende de bevordering van de landbouw en de ontwikkeling van landbouwproducten van gedifferentieerde kwaliteit en het Besluit van de Waalse Regering van 26 augustus 2013 voor de vastlegging van de erkenningsvoorwaarden van de sectorraden en het besluit van de Waalse Regering van 30 juli 2013 voor de vastlegging van de lijst van de sectoren waarvoor er sectorraden kunnen worden erkend. De sector werd op 16 juli 2010 erkend door het Besluit van de Waalse minister van Landbouw en Landelijke Aangelegenheden.

De “Conseil de Filière Wallonne piscicole” (CFWP) (Raad van de Waalse Viskwekerij) bestaat zodoende sinds 01/01/2011. De sectorraad heeft zich ontwikkeld naar aanleiding van de voortzetting van de opdrachten die door GIPPA (Belangengroep voor vis, visserij en aquacultuur) uitgevoerd werden en momenteel ontbonden is.

De opdrachten van de vzw CFWP zijn:

- Steun bij het opstellen van een ontwikkelingsplan voor de aquacultuursector door de analyse van de sterktes en zwaktes van deze sector in Wallonië; de kansen en bedreigingen die hieraan verbonden zijn, omschrijven om relevante strategische assen voor de toekomstige ontplooiing te ontwikkelen.

- Meewerken aan het opstellen van een sectoriële gids van primaire aquacultuurproducties (gids van goede praktijken) in het kader van de wetgeving met betrekking tot de voedselhygiëne van dierlijke producten en de autocontrole.
- De producenten helpen bij het ontwikkelen van producten die zich door hun kwaliteit onderscheiden.
Volgens het decreet van 19/12/2002 wordt zich onderscheidende kwaliteit verbonden met een product dat waardevol is door enkele identificeerbare kenmerken die gelinkt zijn aan zijn productie- of verwerkingsproces, waarbij een lastenboek wordt gerespecteerd, dat de gebruiks- en milieucriteria die door de Regering zijn goedgekeurd, zijn opgenomen.
- In overleg met het Waals Agentschap voor de Bevordering van een Kwaliteitslandbouw (APAQ-W) ontwikkelingsstrategieën vastleggen voor het geheel van de sectoren die bij de aquacultuur betrokken zijn.
- De bevordering en de vertegenwoordiging van de aquacultuursector: deelname aan promotie-evenementen, (Libramont,...), zowel als consultant als waarnemer aanwezig zijn bij verschillende vergaderingen en werkgroepen (Centre d'Economie Rurale, (CER) Conseil Supérieur Wallon de la pêche, (CSWP) Fond piscicole et Halieutique de Wallonie, ...
- Beroepsvertegenwoordiging: de CFWP verdedigt het beroep bij de overheidsinstanties en zorgt ervoor dat de wetsontwerpen relevant blijven ten opzichte van de uitdagingen van het beroep.
- Informatie-uitwisseling over alle elementen die voor het beroep van belang zijn, bevorderen:
 - Informatie over de van kracht zijnde wetgeving,
 - Technisch-economische informatie
 - Informatie over de economische afzetmarkten
 - Recente relevante wetenschappelijke informatie.
 - Nauwere samenwerking binnen de sector door een beter informatieverkeer tussen de actoren van de sector.
 - Bijdragen aan de omkadering van de actoren uit de sector
 - Deze informatie wordt voornamelijk elektronisch verspreid.

Leden van de Raad van Bestuur

Voorzitter : Mr Alain Schonbrodt, Rue Félix Lefèbre N° 61 B-6900 Hargimont, verdeler, (secretaris UPPB, PA)

Vice-voorzitter : Mr Jean-Pierre Van der Mensbrugghe Nimbermont la journée N° 14 B-6800 Remagne Libramont ; viskweker (Union professionnelle de Pisciculteurs Professionnels de Belgique UPPB)

Vice-voorzitter : Mr Emile Battard rue Notre Dame N° 12 B- 7322 Pommeroeul ; Maison de la pêche Wallonne (MPW)

Secretaris : Mr Olivier Mathonet ; Pont Borgueuse Hé 1 B 4960 Malmédy Producent verwerker

Penningmeester: Mr François Lieffrig rue de Malvoisin N° 47 B-5575 Patignies CER à Marloie, wetenschappelijke expert

Mr Robert ANSELME Chaussée Romaine n°1 ;B- 6769 Gérouville pisciculteur (Pisciculteurs Artisans PA)

Mr Frédéric Henry Rue de l'Ile, N° 78 B-5580 Lessive ; viskweker

Mme Bernadette Gourdon Rue de la Pisciculture N° 6 B-4960 Bellevaux-Ligneuville

Mr Robert DENIS Avenue Monbijou N° 15 B-4960 Malmédy Verwerker

Mr Charles Melard rue de la Chapelle B-4560 Les Avins ; wetenschappelijke expert

Mr Patrick Kestemont, rue de Bruxelles N° 61 B-5000 Namur wetenschappelijke expert

Mr Steve Carlos BRAEM ; North Gate II Boulevard Albert II n°16 B-1000 Bruxelles Het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties (OIVO) Consumenten